

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

Факультет іноземної та слов'янської філології

Кафедра української мови і літератури

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

СУЧАСНА РИТОРИКА

Освітня програма «Середня освіта (Українська мова і література. Англійська мова)»

Спеціальність 014 Середня освіта (Українська мова і література)

Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № __ від “_” ____ 2019 р.

Суми 2019

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Результати навчання (компетентності)
5. Організація навчання курсу
6. Система оцінювання курсу
7. Політика курсу
8. Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Сучасна риторика
Викладач (-і)	Герман В.В.
Контактний телефон викладача	+380 661559679
E-mail викладача	viktoria.german68@gmail.com
Формат дисципліни	Очна й заочна форми навчання
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС, 90 годин
Посилання на сайт дистанційного навчання	
Консультації	Раз на тиждень відповідно до графіку консультацій
2. Анотація до курсу	
<p>Сучасна риторика – важливий складник сучасного освітнього процесу й модернізації навчання (особливо в регіональній мовній ситуації українсько-російського порубіжжя), відродження української риторичної традиції, бо охоплює гносеологічний, лінгвокультурологічний, мисленнєвий, естетичний, психологічний, педагогічний та інші аспекти.</p> <p>Мета вивчення навчальної дисципліни – формування риторичної культуромовної особистості вчителя (викладача) з ефективним мисленням, якісним мовленням та оптимальним спілкуванням; сприяння формуванню загальних і фахових компетентностей майбутніх викладачів української мови і літератури, вчителів англійської мови для успішного здійснення професійної діяльності та проведення наукового дослідження.</p> <p>Завдання навчальної дисципліни – підготувати елітарну риторичну особистість вчителя (викладача), виробивши в студентів високий рівень культури мислення, мовлення та комунікації, виховати свідомого громадянина, патріота, високоморальну людину.</p>	
3. Мета та цілі курсу	
<p>Мета вивчення навчальної дисципліни – формування риторичної культуромовної особистості вчителя (викладача) з ефективним мисленням, якісним мовленням та оптимальним спілкуванням; сприяння формуванню загальних і фахових компетентностей майбутніх викладачів української мови і літератури, вчителів англійської мови для успішного здійснення професійної діяльності та проведення наукового дослідження. Завдання навчальної дисципліни – підготувати елітарну риторичну особистість вчителя (викладача), виробивши в студентів високий рівень культури мислення, мовлення та комунікації, виховати свідомого громадянина, патріота, високоморальну людину.</p> <p>Мета і завдання навчальної дисципліни спрямовані на формування риторичної особистості викладача/вчителя, яка:</p> <ul style="list-style-type: none"> - має індивідуальний образ оратора, власний ораторський стиль; - веде розгорнутий монолог з фахової проблематики (лекція, доповідь, повідомлення, огляд, усна анотація чи рецензія, виступ, захист наукових робіт тощо); - веде ефективну дискусію, володіє полемічним мистецтвом, естетичною культурою діалогу та полілогу; - враховує особливості аудиторії під час підготовки до виступу, встановлює й підтримує контакт з аудиторією під час виступу, активізує увагу слухачів; - дотримується послідовності основних етапів підготовки до виступу, застосовуючи знання законів риторики, основних понять і теоретичних засад; - володіє риторичною культурою (мислення, мовлення, спілкування, невербальною й зовнішньою); - застосовує виражальні засоби риторики, - виробляє мовленнєвий артистизм та енергетику мовлення; - оцінює ораторські виступи, здійснює риторичний аналіз текстів різних типів. 	

- вільно комунікує під час навчання/викладання української мови й літератури із фаховим застосуванням різних жанрів академічного красномовства;
- ефективна взаємодіє в педагогічному колективі.

4. Результати навчання (компетентності)

Знання:

Розуміння шляхів інноваційного розвитку системи вищої освіти України в умовах реформаційних перетворень.

Базові уявлення про психолого-педагогічні чинники, які впливають на процес навчання студентів, про структуру педагогічних здібностей та їх формування.

Базові уявлення про сучасні методи і методологію наукових досліджень у галузі філології.

Розуміння цінності риторики як важливого складника сучасного освітнього процесу й модернізації педагогічного навчання.

Глибокі знання теоретичних засад сучасного академічного красномовства (роди й жанри красномовства; генеза, основні риси, жанри академічного красномовства; структура педагогічного виступу (лекція, доповідь, повідомлення, огляд, дискусія, промова тощо); ознаки риторичної культури вчителя/викладача (логічні, психологічні, культуромовні, невербальні та ін. засади виступу); риторично-виражальні засоби; ознаки полемічної культури; критерії оцінювання ораторського виступу тощо) і сучасних технологій їх практичної реалізації в різних жанрах і ситуаціях педагогічної діяльності.

Уміння:

Володіє науковим інструментарієм у галузі філології, проблемно-пошуковими методами для проведення досліджень у галузі філології.

Уміє застосовувати раціональні прийоми пошуку, відбору і використання фахової інформації з різних джерел, у т.ч. цифрових для розв'язання проблем професійної (освітньої та наукової) діяльності.

Уміє аналізувати, порівнювати, критично осмислювати науково-методичну та загальнонаукову інформацію; пропонує шляхи вирішення досліджуваної проблеми, аргументуючи власну позицію.

Здатний діяти на основі принципів професійної етики, дотримуватися правил академічної доброчесності: виявляє високу моральність, взаємоповагу, толерантність, здатність до дискусії й співпраці.

Діє як риторична особистість з індивідуальним ораторським стилем.

Демонструє риторичну культуру з ефективним мисленням, високоякісним мовленням та комунікативною реалізацією в педагогічному процесі.

Бере участь в різних формах навчально-педагогічної комунікації (педради, методоб'єднання учителів-філологів або класних керівників, батьківські збори).

Бере участь в різних формах наукової комунікації (конференції, круглі столи, дискусії). Створює, виголошує й захищає педагогічні виступи різних жанрів як власні творчі продукти.

Виконує самоаналіз та взаємоаналіз творчих продуктів.

5. Організація навчання курсу

Обсяг курсу

Вид заняття	Загальна кількість годин 90	
	Очна форма навчання	Заочна форма навчання
Лекції	18	4
практичні	18	4
консультації	4	2
самостійна робота	50	80

Ознаки курсу

Семестр	Спеціальність	Курс	Нормативний /
---------	---------------	------	---------------

		(рік навчання)	Вибірковий		
1	Українська мова і література	1	Нормативний		
Тематика курсу					
Тема, план	Форма заняття	Література		Завдання, год	Вага оцінки
<p>Розділ 1: Теоретичні засади риторики вищої школи. Риторична культура вчителя (викладача) Тема 1. Теоретичні засади риторики вищої школи 1. Риторична культура як основа формування риторичної особистості вчителя. 2. Риторичний ідеал учителя в контексті етичних джерел народного золотослова 3. Риторична формула як система управління мисленнєво-мовленнєвою діяльністю вчителя. 4. Критерії оцінювання ораторського виступу (риторичний аналіз).</p> <p>Тема 2. Риторична культура вчителя (викладача). Логічна культура оратора 1. Види і прийоми аргументації. 2. Логічна побудова виступу. Застосування логічних доказів, індукції і ддукції. 3. Логічні помилки.</p> <p>Тема 3. Психологічна культура оратора 1. Психологічний портрет слухачів. 2. Перешкоди встановлення контакту між оратором і слухачами та прийоми їх усунення. 3. Мовні засоби встановлення контакту оратора зі слухачами. 4. Умови взаємодії оратора і слухачів.</p> <p>Тема 4. Невербальна культура оратора 1. Поняття про невербальну комунікацію. Класифікація невербальних засобів спілкування та їх роль під час ораторського виступу. 2. Кінесика (жести, міміка, рухи тіла тощо).</p>	Лекц, практ зан.	Розділ 1 і 2 (основна) Абрамович С. Д., Чикарькова М. Ю. Риторика. Київ: Центр навч. л-ри, 2004. 472 Антоненко-Давидович Б. Д. Як ми говоримо. Київ: Академія, 1994. 254 с. Василенко В., Герман В. Академічна риторика: навчальний посібник для студентів гуманітарних факультетів вищих навчальних закладів. Суми: ФОП Наталуха А. С., 2011. 276 с. Герман В. Риторична культура вчителя в академічному просторі: навч. пос. Суми: Вид-во СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2018. 190 с. Герман В. В. Риторична особистість учителя-філолога. <i>Filologia, socjologia i kulturoznawstwo. Teoretyczne i praktyczne aspekty rozwoju współczesnej nauki</i> (30.09.2015 – 01.10.2015). Warszawa Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour», 2015. С. 71-74. Голуб Н. Б. Риторика. Черкаси: Вид-во ЧНУ, 2003. Голуб Н. Б. Риторика у вищій школі. Черкаси: Брама-Україна, 2008. 400 с. Коваленко С. Сучасна риторика. Тернопіль: Мандрівець, 2007. 184 с. Куньч З. Риторичний словник. Київ: Рідна мова, 1997. 341 с. Мацько Л. І., Мацько О. М. Риторика. Київ: Вища школа, 2006. 311 с. Онуфрієнко Г. С. Риторика: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 592 с. Сагач Г. М. Риторика. Київ: Ін Юре, 2000. 568 с. Семеног О. М. Українська культуромовна особистість учителя: теорія і практика: монографія. Глухів: ГДПУ імені О. Довженка, 2008. 298 с.	3/2 год Завдання згідно з НМК (плани практичних занять)	2/5 б.	
		Практ зан.		/2 год Завдання згідно з НМК (плани практичних занять)	/5 б.
		Лекц, практ зан.		2/2 год Завдання згідно з НМК (плани практичних занять)	2/5 б.
		Лекц, практ зан.		2/2 год Завдання згідно з НМК (плани практичних занять)	2/5 б.

<p>3.Паралінгвістичні та екстралінгвістичні засоби спілкування. Енергетика мовлення оратора. 4.Роль очей у спілкуванні. 5.Проксеміка.</p>		<p>Чибісова Н. Г., Тарасова О. І. Риторика. Київ: Центр навчальної літератури, 2003.</p>		
<p>Розділ 2. Жанри академічного красномовства вищої школи Тема 1. Академічне красномовство вищої школи: основні риси і жанри. Лекція як основний жанр риторики вищої школи 1.Риторико-методичні вимоги до академічної лекції. 2. Етапи підготовки до лекції. 3. Структура лекції. 4. Риторичний аналіз лекції.</p>	<p>Лекц, практич. зан.</p>	<p>Розділ 2 (додаткова) Герман В. Сучасна риторика вищої школи: методичні рекомендації для магістрантів-філологів. Суми: СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2012. 40 с. Герман В. Етичні джерела народного золотослова в сучасному риторичному ідеалі. <i>Філологічні науки</i>. Суми: Сум ДПУ ім. А. С. Макаренка, 2011. С. 59-68. Герман В. В. Мовно-риторичні аспекти фольклорного дискурсу: монографія. <i>Фольклор: мовно-літературні особливості дискурсу</i>. Суми: СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2012. С. 91-141. Герман В. В. Риторична культура як основа формування риторичної особистості вчителя. <i>Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 16. Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики</i>: зб. наук. праць. Київ: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2013.С. 64-67. Герман В. Роль доповіді у формуванні риторичної культури філолога (з досвіду практичної роботи). <i>Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології</i>: наук. журнал. Суми: Вид-во СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2017. С. 40-50. Герман В. Промова в системі формування риторичної культури майбутнього філолога (з досвіду роботи). <i>Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології</i>: наук. журнал. Суми: Вид-во СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2016. № 1. С. 60-66. Невербальні засоби комунікації як запорука успіху оратора (тези магістрантів слов'янського відділення Інституту філології) / за ред. В. В. Герман, Н. Соларьової.</p>	<p>3/2 год Завдання згідно з НМК (плани практичних занять)</p>	<p>2/5 б.</p>
<p>Тема 2. Промови в академічному красномовстві вищої школи 1.Промова як жанр академічного красномовства. 1.1.Історія виникнення й розвитку жанру промови. Античне епідейктичне красномовство: Аристотель і Цицерон. Ф. Прокопович – майстер епідейктичних промов. 1.2.Види промов у сучасній вищій школі: епідейктичні (похвальні, урочисті); євхаристичні (подячні); вітальні (з певної нагоди); агітаційні та ін. 1.3.Основні риси промови: змістовність, логічність, доступність, лаконічність, образність, емоційність тощо. Роль імпровізації у промовах. 2.Етапи підготовки та структура промови. Роль вступу і висновків у промові оратора. 3.Елокуція промови. Мовні та виражальні засоби. 4.Невербальна культура оратора під час виголошення промови.</p>	<p>Лекц, практич. зан.</p>		<p>2/2 год Завдання згідно з НМК (плани практичних занять)</p>	<p>2/5 б.</p>
<p>Тема 3. Риторична культура наукової доповіді (виступу, повідомлення). 1.Наукова доповідь (виступ, повідомлення) і стаття: спільне і відмінне.</p>	<p>Лекц, практич. зан.</p>		<p>2/2 год Завдання згідно з НМК (плани</p>	<p>2/5 б.</p>

<p>2.Етапи підготовки наукової доповіді. 3.Риторичні вимоги до виголошення доповіді. 4.Мовні засоби організації доповіді. 5.Невербаліка та психологічний контакт доповідача зі слухачами.</p>		<p>Суми: Вид-во СумДПУ ім. А.С. Макаренка, 2014. 48 с. Риторична особистість: теорія і практика / за ред. В. В. Герман. Суми: Вид-во СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2015. 42 с. Риторика: від теорії до практики (у таблицях і схемах) / за ред. В. В. Герман. Суми: Вид-во СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2017. 70 с. У пошуках риторичного ідеалу: практичні здобутки магістрантів факультету іноземної та слов'янської філології / за ред. В. В. Герман. Суми: ФОП Цьома С. П., 2016. 92 с.</p>	<p>практичних занять)</p>	
<p>Тема 4. Ораторське мистецтво ведення наукової дискусії і полеміки. 1.Історія виникнення дискусії. Наукова дискусія і полеміка: спільне і відмінне. 2.Етапи підготовки наукової дискусії. Полемічні прийоми. Особливості переконливого полемічного виступу. 3.Основні вимоги до культури наукової дискусії і полеміки. Доказовість і переконливість як основні ознаки дискусії. 4.Мовна організація наукової дискусії і полеміки.</p>	<p>Лекц, практич. зан.</p>		<p>2/2 год Завдання згідно з НМК (плани практичних занять)</p>	<p>2/5 б.</p>
<p>Тема 5. Мистецтво виступу-захисту наукової роботи, усного реферування та рецензування 1.Реферування як процес аналітико-синтетичної роботи з науковими джерелами. Структура захисту реферату. Мовні кліше реферування. 2. Рецензування як критична оцінка наукового джерела. Структура усної рецензії. Мовні кліше рецензії. 3.Усне анотування як узагальнювальна характеристика наукового джерела. Анотація, реферат-резюме і рецензія: спільне і відмінне. 4. Етапи підготовки до захисту науково-дослідницької роботи. Структура захисту магістерської роботи. Логічна, психологічна, мовленнєва, невербальна поведінка оратора під час захисту роботи. Прийоми зацікавлення слухачів під час захисту.</p>	<p>Лекц, практич. зан.</p>		<p>2/2 год Завдання згідно з НМК (плани практичних занять)</p>	<p>2/5 б.</p>
6. Система оцінювання курсу				
<p>Загальна система оцінювання курсу</p>	<p>1. Виступи на практичних заняттях, у т. ч. поточне тестування (5 балів за кожне заняття) – 45 балів. 2. Активна співпраця на лекціях (2 бали кожна) – 18 балів.</p>			

	<p>3. Виконання самостійної роботи № 1 (створення моделі сучасного риторичного ідеалу викладача/вчителя) – 6 балів.</p> <p>4. Виконання самостійної роботи № 2 (укладання тестів) – 6 балів.</p> <p>5. Виконання самостійної роботи № 3 (розробка тренінгу з риторики) – 5 балів.</p> <p>6. Підготовка колективної монографії з проблем сучасної риторики/стаття з проблем риторики – 15 балів.</p> <p>7. Виконання комплексної контрольної роботи – 5 балів.</p>
<p>Вимоги до теоретичних знань і практичних умінь</p>	<p>Критерії оцінювання виступів на практичних заняттях</p> <p>5 б. – Студент має глибокі знання теоретичних засад академічного красномовства і сучасних технологій їх практичної реалізації в різних жанрах і ситуаціях педагогічної діяльності; діє як риторична особистість з індивідуальним ораторським стилем.</p> <p>Демонструє риторичну культуру з ефективним мисленням, високоякісним мовленням та комунікативною реалізацією в педагогічному процесі. Здатний діяти на основі принципів професійної етики, дотримуватися правил академічної доброчесності. Виявляє високу моральність, взаємоповагу, толерантність, здатність до дискусії й співпраці</p> <p>Чітко, повно, логічно послідовно і правильно з’ясовує основні питання теорії риторики (визначає завдання курсу, статус риторики, зміст риторичних законів, основні аспекти взаємодії вчителя й учнів, риторичні джерела фольклору, етапи зародження і розвитку риторики, стан розвитку сучасної риторики, основні види і жанри риторики, специфіку жанрів педагогічного мовлення, особливості монологічного і педагогічного мовлення та ін. питання, достатньо і правильно ілюструє (в разі необхідності) прикладами; чітко, повно і правильно тлумачить значення термінів, правильно й доречно використовує їх у своєму мовленні.</p> <p>4 б. – Студент в цілому правильно з’ясовує зміст основних теоретичних питань, однак допускає незначні помилки чи неточності; правильно з’ясовує зміст теоретичних питань, однак неповно викладає зміст; в цілому правильно з’ясовує зміст, однак допускає незначні помилки у наведенні прикладів, порушує логіку викладу тощо; в цілому правильно, але неповно чи неточно пояснює значення термінів, допускає незначні помилки у вживанні їх у мовленні.</p> <p>Студент під час виступів допускає незначні тактико-стратегічні прорахунки, мовні й мовленнєві огріхи, помилки в інтонуванні, паузуванні, візуальній взаємодії тощо, але при цьому має контакт з аудиторією, впевнено тримається у процесі спілкування, демонструє результати ефективного спілкування; знаходить правильне рішення у проблемних ситуаціях спілкування; не губиться у складних випадках; не порушує правил культури спілкування і не допускає грубих тактичних помилок.</p> <p>3 б. – Знання студента досить повні, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях; вміє аналізувати, робити висновки; відповідь повна, логічна, обґрунтована, однак</p>

<p>Вимоги до письмових робіт</p>	<p>з окремими неточностями; вмiє самостiйно працювати, може пiдготувати реферат i побунтувати його положення.</p> <p>Студент пiд час виступiв допускає тактико-стратегiчнi прорахунки, мовнi й мовленнєвi огрiхи, помилки в iнтонуваннi, паузуваннi, вiзуальнiй взаємодiї тощо, але при цьому в основному має контакт з аудиторiєю, досить впевнено тримається у процесi спiлкування, демонструє результати спiлкування; в основному знаходить правильне рiшення у проблемних ситуацiях спiлкування та не губиться у складних випадках; не порушує правил культури спiлкування i не допускає грубих тактичних помилок.</p> <p>2 б. – Студент знає бiльше половини навчального матерiалу, розумiє сутнiсть навчальної дисциплiни, може дати визначення понять, категорiй (однак з помилками); вмiє працювати з пiдручником, самостiйно опрацьовувати частину навчального матерiалу; робить простi розрахунки за алгоритмом, але висновки не логiчнi, не послiдовнi.</p> <p>Студент допускає численнi тактичнi i стратегiчнi прорахунки, що позначається на результатi спiлкування; недостатньо володiє жанровою специфiкою; має нестiйкий контакт з аудиторiєю; допускає численнi мовленнєвi помилки й неточностi; у викладi думки бракує логiки й аргументiв; допускає численнi помилки у розв'язаннi проблемних ситуацiй; губиться у складних ситуацiях спiлкування; нечiтко формулює запитання; висновки й узагальнення не повнi й не переконливi; не має стiйких навичок аналізу й самоаналiзу, невербального спiлкування тощо.</p> <p>1 б. – Студент частково правильно висвітлює теоретичнi питання, виявляє неглибокi знання; при висвітленнi теоретичних питань допускає фактичнi й логiчнi помилки; плутається в датах, критерiях, категорiйних ознаках, не дотримується логiки викладу; вiдповiдь мало iлюстрована прикладами; у з'ясуваннi термiнiв виявляє неглибокi знання, плутається, допускає фактичнi помилки.</p> <p>У переважнiй кiлькостi ситуацiй мовленнєвого спiлкування студент виявляє свою безпораднiсть, нездатнiсть логiчно послiдовно, правильно й переконливо вибудувати стратегiю i тактику; не володiє повною мiрою прийомами зацiкавлення аудиторiї; постiйно губиться у складних ситуацiях; не тримає вiзуальний контакт; рухи, постава, жести i мiміка демонструють невпевненiсть; не вмiє чiтко формулювати запитання, робити пiдсумок i узагальнення; допускає грубi композицiйнi, змiстовi й мовнi помилки у монологiчному мовленнi тощо.</p> <p style="text-align: center;">Критерiї оцiнювання ККР</p> <p>5 б. – Студент чiтко, повно, логiчно послiдовно i правильно з'ясовує основнi питання теорiї риторики (визначає завдання курсу, статус риторики, змiст риторичних законiв, риторичнi джерела фольклору, етапи зародження i розвитку риторики, стан розвитку сучасної риторики, основнi види i жанри риторики, специфiку жанрiв фiлологiчного мовлення та iн. питання, передбаченi програмою, достатньо i правильно iлюструє (в разi необхiдностi) прикладами; чiтко, повно i правильно тлумачить</p>
----------------------------------	--

значення термінів, правильно й доречно використовує їх у своєму мовленні. Студент здатний правильно, легко й ефективно моделювати ситуацію спілкування; виявляти проблеми спілкування і знаходити правильний вихід; володіти методикою освоєння жанру й ефективно використовувати її на практиці; моделювати аудиторію й легко налагоджувати контакт; риторично грамотно вибудовувати стратегію і тактику спілкування; володіти мистецтвом аргументації й аналізу; вміло використовує мовно-виражальні засоби; ефективно використовувати можливості вербального й невербального засобів спілкування; виявляти ознаки власного ораторського стилю тощо.

4 б. – Студент у цілому правильно з'ясовує зміст основних теоретичних питань, однак допускає незначні помилки чи неточності; правильно з'ясовує зміст теоретичних питань, однак неповно викладає зміст; в цілому правильно з'ясовує зміст, однак допускає незначні помилки у наведенні прикладів, порушує логіку викладу тощо; в цілому правильно, але неповно чи неточно пояснює значення термінів, допускає незначні помилки у вживанні їх у мовленні. Студент допускає незначні тактико-стратегічні прорахунки, мовні й мовленнєві огріхи тощо; знаходить правильне рішення у проблемних ситуаціях спілкування; не порушує правил культури спілкування і не допускає грубих тактичних помилок.

3 б. – Студент частково правильно висвітлює теоретичні питання, виявляє неглибокі знання; при висвітленні теоретичних питань допускає фактичні й логічні помилки; плутається в датах, критеріях, категорійних ознаках, не дотримується логіки викладу; відповідь мало ілюстрована прикладами; у з'ясуванні термінів виявляє неглибокі знання, плутається, допускає фактичні помилки. Студент допускає тактичні й стратегічні прорахунки; недостатньо володіє жанровою специфікою; часто допускає у мовленні помилки й неточності; у викладі думки бракує логіки й аргументів; висновки й узагальнення неповні й не завжди переконливі; не має стійких навичок аналізу й самоаналізу.

1-2 б. – У з'ясуванні питань теорії студент допускає численні неточності, порушує логіку викладу матеріалу; плутається в датах, іменах, ознаках, критеріях, типах тих чи інших риторичних одиниць, не розуміє суті багатьох питань; виклад матеріалу неповний, приблизний, без необхідних прикладів; з'ясування термінів приблизне, неповне і помилкове. У переважній кількості ситуацій мовленнєвого спілкування студент виявляє свою безпорадність, нездатність логічно, послідовно, правильно й переконливо вибудувати стратегію і тактику; не робить підсумок і узагальнення; допускає грубі композиційні, змістові і мовні помилки тощо.

Критерії оцінювання статті з проблем риторики – 15 балів

До друку рекомендуються лише статті (обсягом не менше 5 *вінок*), що містять результати самостійних досліджень студентів з риторики та матеріал, не опублікований раніше в інших виданнях.

	<p>в'язковими є такі структурні елементи статті: постановка проблеми, мета, аналіз актуальних досліджень, виклад основного матеріалу, висновки.</p> <p>Критерії оцінювання самостійних робіт</p> <p>6 б. – Завдання виконано в повному обсязі, студент написав роботу згідно зі своїм варіантом, дотримуючись вимог до змісту й структури завдання. Студент презентував свою роботу на практичному занятті. Робота здана вчасно.</p> <p>5 б. – Завдання виконано в повному обсязі, студент написав роботу згідно зі своїм варіантом, дотримуючись вимог до змісту й структури завдання. Студент не презентував свою роботу на практичному занятті. Робота здана вчасно.</p> <p>4 б. – Завдання виконано не в повному обсязі, студент написав роботу згідно зі своїм варіантом, не завжди дотримуючись вимог до змісту, обсягу й структури завдання, не презентував свою роботу на практичному занятті. Робота здана вчасно.</p> <p>3 б. – Завдання виконано не в повному обсязі, студент написав роботу, не дотримуючись вимог до змісту, структури. Робота та її оформлення не відповідає вимогам. Студент не презентував її на практичному занятті. Робота здана невчасно.</p> <p>2-1 б. – Завдання практично не виконано, складається з окремих малозмістовних тез, які за своїм змістом не відображають суті завдання. Студент не презентував роботу на практичному занятті. Робота не оформлена відповідно до вимог, здана невчасно.</p> <p>0 б. – Завдання відсутнє.</p>
<p>Умови допуску до підсумкового контролю</p>	<p>Залік виставляється студенту на останньому практичному занятті за умови зарахування всіх завдань. Заліком є сума балів, набраних студентом протягом семестру за всі види роботи: бали за практичні й лекційні заняття, самостійну, контрольну й навчально-дослідну роботи.</p>
<p>7. Політика курсу</p>	
<p>Викладання курсу ґрунтується на принципах академічної доброчесності. Студент виконує завдання, які зазначено в силабусі, вчасно. Всі завдання курсу повинні бути виконаними, незважаючи на причину відсутності студента на занятті. У разі відсутності на лекційних і практичних заняттях з поважних причин студент подає матеріали, готує виступи, презентації й демонструє їх викладачеві на консультації.</p>	
<p>8. Рекомендована література</p>	
<p>Основна:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Абрамович С. Д., Чикарькова М. Ю. Риторика. Київ: Центр навч. л-ри, 2004. 472 с. 2. Антоненко-Давидович Б. Д. Як ми говоримо. Київ: Академія, 1994. 254 с. 3. Волкова Н. П. Професійно-педагогічна комунікація. Київ: Академія, 2006. 256 с. 4. Голуб Н. Б. Риторика. Черкаси: Вид-во ЧНУ, 2003. 5. Голуб Н. Б. Риторика у вищій школі. Черкаси: Брама-Україна, 2008. 400 с. 6. Гурвич С. С. Основи риторики. Київ: Вища шк., 1988. 247 с. 7. Коваленко С. Сучасна риторика. Тернопіль: Мандрівець, 2007. 184 с. 8. Колотілова Н. А. Риторика. Київ: Центр учбової літератури, 2007. 232 с. 9. Куньч З. Риторичний словник. Київ: Рідна мова, 1997. 341 с. 10. Мацько Л. І., Мацько О. М. Риторика. Київ: Вища школа, 2006. 311 с. 11. Онуфрієнко Г. С. Риторика: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 592 с. 	

12. Сагач Г. М. Риторика. Київ: Ін Юре, 2000. 568 с.
13. Сагач Г. М. Золотослів. Київ: Райдуга, 1993. 378 с.
14. Семенов О. Культура наукової української мови: навч. пос. / за ред. Л. І. Мацько. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2008. 252 с.
15. Семенов О. М. Українська культуромовна особистість учителя: теорія і практика: монографія. Глухів: ГДПУ імені О. Довженка, 2008. 298 с.
16. Сербенська О. Культура усного мовлення: практикум: навч. пос. Київ: Центр навчальної літератури, 2004. 216 с.
17. Спанатій Л. С. Риторика: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Ін Юре, 2008. 144 с.
18. Чибісова Н. Г., Тарасова О. І. Риторика. Київ: Центр навчальної літератури, 2003. 228 с.

Інформаційні ресурси:

http://pidruchniki.ws/15840720/ritorika/ritorika_-_kolotilova_na
http://pidruchniki.ws/00000000/ritorika/ritorika_-_matsko_1_i
http://pidruchniki.ws/15840720/ritorika/ritorika_-_oliynik_ob
<http://pravouch.com/page/ritorika/ist/ist-23--idz-ax296--nf-37.html>
<http://www.ritorika.info>
<http://ritorika.info>

Науково-методичні праці В. Герман з риторики:

1. Василенко В., Герман В. Академічна риторика: навчальний посібник для студентів гуманітарних факультетів вищих навчальних закладів. Суми: ФОП Наталуха А. С., 2011. 276 с.
2. Герман В. Сучасна риторика вищої школи: методичні рекомендації для магістрантів-філологів. Суми: СумДПУ ім. А.С. Макаренка, 2012. 40 с.
3. Герман В. Сучасна риторика вищої школи: програма навчального курсу. Суми: СумДПУ ім. А.С. Макаренка, 2014. 20 с.
4. Герман В. Спецкурс «Академічна риторика» в системі фахової підготовки вчителя-філолога. *Українська література в загальноосвітній школі*. 2008. № 10. С. 49-59.
5. Герман В. Етичні джерела народного золотослова в сучасному риторичному ідеалі. *Філологічні науки*. Суми: Сум ДПУ ім. А. С. Макаренка, 2011. С. 59-68.
6. Герман В. В. Мовно-риторичні аспекти фольклорного дискурсу: монографія. *Фольклор: мовно-літературні особливості дискурсу*. Суми: СумДПУ ім. А.С. Макаренка, 2012. С. 91-141.
7. Герман В. В. Риторична культура як основа формування риторичної особистості вчителя. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 16. Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики*: зб. наук. праць. Київ: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2013. С. 64-67.
8. Герман В. Роль доповіді у формуванні риторичної культури філолога (з досвіду практичної роботи). *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*: наук. журнал. Суми: Вид-во СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2017. С. 40-50.
9. Герман В. Промова в системі формування риторичної культури майбутнього філолога (з досвіду роботи). *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*: наук. журнал. Суми: Вид-во СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2016. № 1. С. 60-66.
10. Герман В. В. Риторична особистість учителя-філолога. *Filologia, socjologia i kulturoznawstwo. Teoretyczne i praktyczne aspekty rozwoju współczesnej nauki* (30.09.2015 – 01.10.2015). Warszawa Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour», 2015. С. 71-74.
11. Невербальні засоби комунікації як запорука успіху оратора (тези магістрантів слов'янського відділення Інституту філології) / за ред. В. В. Герман, Н. Соларьової. Суми: Вид-во СумДПУ ім. А.С. Макаренка, 2014. 48 с.
12. Риторична особистість: теорія і практика / за ред. В. В. Герман. Суми: Вид-во СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2015. 42 с.
13. Риторика: від теорії до практики (у таблицях і схемах) / за ред. В. В. Герман. Суми: Вид-во СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2017. 70 с.

- 14.Сучасна риторика вищої школи: зразки жанрів та поради ораторам (риторичний доробок магістрантів слов'янського відділення Інституту філології) / за ред. В. В. Герман, Д. М. Пишної. Суми: Вид-во СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2013. 68 с.
- 15.У пошуках риторичного ідеалу: практичні здобутки магістрантів факультету іноземної та слов'янської філології / за ред. В. В. Герман. Суми: ФОП Цьома С. П., 2016. 92 с.
- 16.Герман В. Риторична культура вчителя в академічному просторі: навч. пос. Суми: Вид-во СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2018. 190 с.

Викладач _____